SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

10-maxsus son (5-jild)

2025

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V5SI10Y2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY’ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o‘g‘li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo‘limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O‘ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b,;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent,;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo‘raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G‘aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo‘min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O‘roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko‘chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G‘aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog‘ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom oʻgʻli — yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Poʻlatovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Boʻtayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
5-jild, 10-maxsus son (noyabr, 2025). - 450 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Ismoilov Ubaydulla Mamat oʻgʻli
SUYIRLITEPA YODGORLIGIDA OLIB BORILGAN ARXEOLOGIK TADQIQOTLAR VA TOPILGAN AYRIM TANGALAR TAHLILI 11-19

Saidboboyeva Gulzora Nematjonovna
OʻZBEKISTON ELEKTR ENERGETIKA SANOATI RIVOJIDA D.P.ROZITNING OʻRNI 20-24

Umarov Sardor Yakubovich
XX ASRNING OXIRI-XXI ASR BOSHIDA GERMANIYA DAVLAT MOLIYASI VA BIRLASHTIRISHNING MOLIYAVIY OQIBATLARI........ 25-31

Eshonkulov Shaxzod Eshkuvatovich
AHOLINING LOKAL-ETNOGRAFIK GURUHLARI VA ULAR BILAN BOGʻLIQ TOPONIMLAR 32-37

Olimov Nodirbek Anvarjon oʻgʻli
QOʻQON XONLIGI ETNIK HOLATIGA OID MAʼLUMOTLAR (“TARIXI SHOHRUXIY” ASARI MISOLIDA) 38-41

Moʻminov Xusanboy Madaminjonovich, Daminova Mashhuraxon
DAVRIY MATBUOT VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI OʻRNI........ 42-45

Ahmedov Bahodir Ismailovich
OʻZBEKISTON RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI AKADEMIYASINING TARIXIY BOSQICHLARI 46-55

Ravshanov Mahmud
ALISHER NAVOIYNING ASARLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH MAHORAT: YECHIMLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUV MASALALARI...... 56-59

Asadova Raʼno Baymanovna
OʻZBEKISTON VA HINDISTON OʻRTASIDAGI ILM-FAN HAMKORLIGI TARIXI VA ZAMONAVIY BOSQICHLARI 60-64

Qurbonova Margʻuba
OʻZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TIL SIYOSATI EVOLYUTSIYASI VA MILLIY IDENTITETNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARI (1991–2025 YILLAR TAHLILI) 65-68

Kamolova Habiba Muhammadiyevna
SOBIQ SOVET HOKIMIYATI YILLARIDA SHAHRISABZ IQTISODIY INFRATUZILMASIDAGI ZIDDIYATLI OʻZGARISHLAR 69-74

Ergashev Umar Kuziyevich
XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGI GʻUZOR BEKLIGI AHOLISI TARIXI (HARDURI ETNOGRAFIK GURUHI MISOLIDA) 75-79

Ergashev Akhror
THE FACTORS THAT HAVE LED TO INTERNAL CRISES IN PAKISTAN, AND THE SUBSEQUENT STRENGTHENING OF THE MILITARY'S ROLE IN THE COUNTRY'S POLITICAL LIFE 80-88

Qurbonov Abbos Shonazarovich
SUN’IY INTELLEKT YORDAMIDA ARXIV HUJJATLARINI TAHLIL QILISH:
YANGI TARIXIY YONDASHUVLAR 89-93

Esanova Nilufar
CHET EL INVESTITSIYALARINING O‘ZBEKISTON SANOAT SIYOSATIDAGI O‘RNI:
XALQARO HAMKORLIK TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL
(QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 94-97

Askarxodjayev Yaminxon Muxammedovich
“MAORIF VA O‘QUTG‘UCHI” JURNALI “MEHNAT MAKTABI NIMA DEMAK?”
MAQOLASIDA O‘ZBEKISTON SSRDA AMALIY TA’LIM G‘OYASINING DASTLABKI
NAZARIY ASOSLARI (1925-YIL, 1-SONI MISOLIDA) 98-105

Ismatova Zulfizar
O‘ZBEK MILLIY KIYIMLARINING TAVSIFI VA TASNIFI 106-114

Abdualimova Durdona Shavkat qizi
G‘AZNAVIYLAR QUDRATINING YEMIRILISH NUQTASI 115-125

Xadjamuratova Matlyuba Xoshimovna
YOSHLARNI IJTIMOIY HIMOYA QILISH – TADQIQOTLARNING MUHIM YO‘NALISHI 126-129

Elboyeva Shaxnoza
ILMIY RAHBARLIK VA INNOVATSION BOSHQARUVDA
O‘ZBEK AYOL OLIMALARINING ROLI 130-134

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA GEOLOGIYA VA YENGIL SANOAT TARMOQLARI
O‘RTASIDAGI INTEGRATSIYANING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 135-142

Jumaniyazov Nodirbek Odilbek o‘g‘li
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA
SANOAT TARKIBIY O‘ZGARISHLARIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR
(XORAZM VILOYATI MISOLIDA) 143-151

Sharipova Gulchehra Farhod qizi
IMPROVING THE PRACTICAL MECHANISM OF EDUCATION QUALITY
MANAGEMENT BASED ON FOREIGN EXPERIENCE:
IN THE CASE OF JAPAN 152-157

Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o‘g‘li
MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA MAHALLIY BOSHQARUV TIZIMLARIDA SUN’IY
INTELLEKT QO‘LLASH TAJRIBASI: O‘ZBEKISTON UCHUN XULOSALAR 158-162

Sharopov Nurmuhammad Bobirovich
DAVLAT SIYOSATI VA YASHIL IQTISODIYOT:
SUBSIDIYALAR, SOLIQ VA RAG‘BATLAR 163-166

Ibragimov Nodir Nusriddinovich
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION RIVOJLANISHNI TA’MINLASHDA EKONOMETRIK
PROGNOZLASH USLUBLARINING TAKOMILLASHTIRILGAN YONDASHUVLARI 167-174

Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH HAJMINI OSHIRISHDA BOZOR MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH 175-179

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Raupova Ra'no Sohibovna
GLOBALLASHUV VA AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA IBN SINO MEROSIDAN FOYDALANISH 180-184

Mamayusupov Umidjon Kurbanovich
JAMIYATNI BOSHQARISHDA ILMIY BASHORATNING METODOLOGIK VA PROGNOSTIK VAZIFALARI 185-189

Ergashev Ozodbek Shavkatovich
YANGI DAVR G'ARB FALSAFASIDA INSON MUAMMOSI 190-194

Alimova Shaxnoza Xamidovna
NOGIRONLIGI BO'LGAN YOSHLARNING JAMIYAT HAYOTIDAGI TO'LAQONLI ISHTIROKI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR 195-205

Tolipov Baxtiyor
YOSHLAR IQTISODIY FAOLLIGINING TARIXIY GENEZISI VA RIVOJLANISH OMILLARI 206-211

Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich
AXBOROT TIZIMLARI, MAHSULOTLARI VA XIZMATLARIDAN AXBOROT BIZNESI MUHITINI YARATISH ASOSLARI 212-218

Abdullayeva Ziyoda Nabiyevna
RAQAMLI JAMIYATDA AXLOQIY ISHONCHNI AVTOMATIK BAHOLASH TIZIMI 219-225

Yekubova Mavluda Iskandarovna
RAQAMLASHGAN JAMIYATDA KOMMUNIKATIV REALLIK VA KOMMUNIKATIV RATSIONALLIK 226-232

Madraximov Atabek Abduraximovich
EKOLOGIK TARBIYA HAMDA BILIM – EKOLOGIK MADANIYAT POYDEVORI 233-238

Рахматов Нуриддин Негкадамович
МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ В ТВОРЧЕСТВЕ ХУСЕЙНА ВОИЗА КАШИФИ 239-243

Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna
YOSHLAR ORASIDA GIYOHVAND MODDALAR VA SPIRTLI ICHIMLIKLARGA QIZIQISHNING IJTIMOIY SABAB VA OQIBATLARI 244-247

Xudoykulov Azamat Beshumovich, Saidov Shomahmud Azamat o'g'li
INSON FALSAFASI 248-252

Baratova Madina Xasanovna
KAMBAG'AL OILA FARZANDLARINING IJTIMOIY FAOLLIGINI TA'MINLASH: INDIVIDUAL VA IJTIMOIY OMILLAR 253-259

Ismoilov Maxamadixon Isroilovich
IQTISODIY ADOLAT VA FAROVONLIK FALSAFASI: ETIK TAMOYILLAR VA IJTIMOIY NOMUTANOSIBLIKLAR TAHLILI 260-269

Obidov Asliddin Shavkatovich
COSMIC UNITY AND MORAL CONSCIOUSNESS: REINTERPRETING FARGHANI'S COSMOLOGY THROUGH CHITTICK'S LENS 270-274

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Kaniyazova Jupargul Orinbayevna
THE RETROSPECTIVE PLOT IN THE SHORT NOVELS OF CH.AITMATOV 275-280

Алиева Эльвина Аметовна, Нуруллаева Дилбар Алиевна
СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СРАВНЕНИЯ НА ЛЕКСИЧЕСКОМ,
СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНОМ И МОРФОЛОГИЧЕСКОМ УРОВНЯХ
(НА МАТЕРИАЛЕ РАССКАЗОВ А. И. КУПРИНА) 281-285

Sanaqulova Fayoza
REKLAMA MATNLARIDA METAFORA TURLARI VA YONDOSH HODISALAR..................... 286-289

Ruzibayeva Aziza Kahramanovna
THE THEME OF EXILE AND ALIENATION IN BYRON'S POETRY 290-293

Norqobilova Nigora Uralovna
O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI OLQISH VA QARG'ISH SO'ZLARNING
LINGVOMADANIY SHARTLANISHI 294-298

Ahmedova Fayyoza Rashidovna
O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM RIVOJLANISHINING INFRATUZILMAVIY,
RAQAMLI VA SOTSIOMADANIY DRAYVERLARI.. 299-306

Elmuratova Zamira Khodjamuratovna
SOME PECULARITIES OF ENGLISH, KARAKALPAK
AND TURKMEN PROVERBS ABOUT LABOR... 307-310

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Sultanova Sabohat Alisherovna
FURTHER DEVELOPMENT OF THE INSTITUTE FOR ASSESSMENT OF REGULATORY
IMPACT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AS AN ELEMENT OF
"SMART REGULATION" 311-317

Qushboqov Shohrux Xasan o'g'li
JAZONI IJRO ETISH MUASSASALARINING TURLARI VA ULARNING
FUQAROLIK-HUQUQIY MAQOMINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI
BORASIDA AYRIM MULOHAZALAR.. 318-328

Egamberdiyev Vohidjon Otabekovich
JAZONI IJRO ETISH MUASSASALARIDAN OZOD ETILGAN SHAXSLARNI IJTIMOIY
REABILITATSIYA QILISH VA MOSLASHTIRISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH 329-339

Xushvaqtov O'tkir Temirovich
VOYAGA YETMAGANLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN JINOYATLAR
PROFILAKTIKASI BO'YICHA MILLIY QONUNCHILIK NORMALARI TAHLILI 340-346

Leonid Khvan Borisovich, Zilola Gulimova
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PUBLIC ADMINISTRATION.................... 347-353

Normatova Shirin Abdulnabiyevna
XOTIN-QIZLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKKA QARSHI KURASH BO'YICHA MILLIY
QONUNCHILIKDAGI BO'SHLIQLAR TAHLILI 354-362

Каюмова Асаля Султномуродовна
ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ РЕФОРМЫ В УЗБЕКИСТАНЕ:
ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕЗУЛЬТАТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ 363-368

Abdullayeva Sabohat Asatullo qizi
KRIPTOAKTIVLARGA OID JINOYATLAR VA XALQARO HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ... 369-377

Imomniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li
VIRTUAL MULKNING HUQUQIY REJIMI: SUI GENERIS YONDASHUV 378-392

Amonov Zavqiddin
ISLOM HUQUQIDA MULKIY HUQUQLAR PARADIGMASI 393-400

Saidmuradov Najmiddin Nabijonovich
YUQORI INSTANSIYA SUDLARIDA PROKUROR ISHTIROKINING
JINOYAT-PROTSESSUAL JIHATLARI 401-405

Makhmudjanova Mokhirakhon
ANALYSIS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN ENSURING GENDER EQUALITY........ 406-411

Нормуродова Азиза Азимжон кизи
СЕКСУАЛЬНОЕ НАСИЛИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИЗОБРАЖЕНИЙ:
ПОНЯТИЕ, ФОРМЫ И ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ 412-418

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Utkirov Nusrat
BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA HARAKAT SIFATLARINI
RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA MUAMMOLI-
MODULLI YONDASHUVLAR 419-424

Jamolova Shahlo Qobilovna
BO'LAJAK FIZIKA FANI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI DASTURIY
TA'LIM VOSITALARIDAN FOYDALANIB RIVOJLANTIRISH METODIKASI
("REAL GAZLAR. MOLEKULALARARO O'ZARO TA'SIR. REAL GAZLAR.
VAN-DER-VAALS TENGLAMASI" MAVZU MISOLIDA) 425-428

Rasulova Moxidil
TIBBIYOT TA'LIMI TIZIMIDA FUNDAMENTAL FANLARNI O'ZLASHTIRISHDA TALABALAR
BILIMINI BAHOLASHNING ASOSIY SABABLARI VA DIDAKTIK IMKONIYATLARI 429-438

Ismailov Oybek Abdurasulovich
ANESTEZIOLOGIYA FANINI O'QITISHDA ENTRUSTABLE PROFESSIONAL
ACTIVITIES (EPA) TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANIB TALABALARGA MALAKAVIY
TA'LIM BERISH 439-445

Davlatova Nilufar Vosiljonovna
BO'LAJAK IQTISODCHI MUTAXASSISLARNING KREATIV IQTISODIY FIKRLASHINI
RIVOJLANTIRISHDA PROBLEMALI VA LOYIHALI O'QITISH TEXNOLOGIYALARI 446-449

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 5 | Special Issue 10 | 2025
ISSN Online: 2181-1342

Received: 20 October 2025
Accepted: 15 November 2025
Published: 30 November 2025

Article / Original Paper

THE COLLAPSE POINT OF THE GHAZNAVID POWER

Abdualimova Durdona Shavkat qizi
Junior Researcher, Institute of History, Academy of Sciences
E-mail: durdonashavkatovna@gmail.com

Abstract. In the first half of the 11th century, political and military events in the regions of Turan and Khorasan gradually altered the balance of power in Central Asia. This article analyzes the causes and course of the Battle of Dandanaqan, the military operations conducted, the structural and functional weaknesses of the Ghaznavids, and the role of the Seljuks in establishing a new state. Based on primary sources (Bayhaqi, Gardizi, and others), the military, political, and economic consequences of the battle are presented. The study results indicate that the victory at Dandanaqan led to the Ghaznavids losing control over Khorasan and directly contributed to the formation of the Great Seljuk state.

Keywords: Dandanaqan, Ghaznavids, Seljuks, Khorasan, military organization, 1040.

G‘AZNAVIYLAR QUDRATINING YEMIRILISH NUQTASI

Abdualimova Durdona Shavkat qizi
Fanlar akademiyasi tarix instituti kichik ilmiy xodimi

Annotatsiya. XI asrning birinchi yarmida Turon va Xuroson hududida yuz bergan siyosiy-harbiy voqealar Markaziy Osiyoda hokimiyat muvozanatini bosqichma-bosqich o‘zgartirdi. Ushbu maqolada Dandanaqon jangı va uning sababları, o‘tkazilgan harbiy harakatlar, Gaznaviylarning tarkib-funksional kamchiliklari hamda Saljuqiylar tomonidan yangi davlat barpo etilishidagi roli tahlil qilindi. Asosiy manbalar (Bayhaqiy, Gardiziy va boshqalar) asosida jangga oid harbiy, siyosiy va iqtisodiy oqibatlar taqdim etildi. Tadqiqot natijalari Dandanaqon g‘alabasi G‘aznaviylarning Xuroson ustidan nazoratini yo‘qotishi va Buyuk Saljuqiylar davlati shakllanishiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir qilganini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Dandanaqon, Gaznaviylar, Saljuqiylar, Xuroson, harbiy tashkilot, 1040-yil.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI10Y2025N18

Kirish. 11-yuzyillikning birinchi yarmi Turon va Xuroson mintaqasida muhim siyosiy va harbiy voqealarga boy davr bo‘ldi. Bu davrda kuchayib kelayotgan saljuqiylar, turkiy qabilalarga tayanib, Eron va Turon hududida o‘z ta’sir doirasini kengaytirishga harakat qilayotgan edi. Saljuqiy qabilasining Xuroson hududiga ruxsatsiz kirishi sabab G‘aznaviylar sa Saljuqiylar o‘rtasida turli katta kichik to‘qnashuvlar yuz berayotgan edi. Dandanaqon jangı (1040) bu jarayonning hal qiluvchi nuqtalaridan biri bo‘lib, uning natijalari Gaznaviylarning Xuroson bo‘yicha nazoratini yo‘qotishi va saljuqiylar tarafidan yangi siyosiy tuzilmalar paydo bo‘lishiga olib keldi. Ushbu maqola Dandanaqon sabablarini, jang jarayonini, G‘aznaviylarning ichki muammolarini va jangha oid regional oqibatlarni tahlil qiladi.

Maqsad: Dandanaqon jangining sabablarini, Gaznaviylarning harbiy boshqaruvidagi zaif tomonlarni va jang natijasida yuzaga kelgan siyosiy-harbiy o‘zgarishlarni manbalar asosida tadqiq etish.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqot tarixiy-qiyosiy tahlil va tavsifiy metodlarga asoslanadi. Asosiy yondashuv – G‘aznaviylar va Saljuqiylar o‘rtasidagi harbiy-siyosiy munosabatlarning evolyutsiyasini manbalar asosida kuzatib borishdir. Tadqiqot uchun birlamchi manbalar sifatida davrning bevosita guvohlari bo‘lgan tarixchilarning asarlari xizmat qilgan. Xususan:

Abu-l-Fazl Bayhaqiyning “Tarixi Mas’udiy” asari jang arafasidagi voqealar, Sulton Mas’ud saroyidagi ichki vaziyat, sarkardalarning o‘zaro munosabatlari va jang tafsilotlarini o‘rganishda asosiy manba bo‘lib xizmat qildi. Maqoladagi ko‘plab tafsilotlar, jumladan Sultonning xatolari va qo‘shinning ahvoli haqidagi ma’lumotlar Bayhaqiyga tayanadi.

Gardiziyning “Zayn al-axbor” asari va boshqa Sharq mualliflarining kompilativ asarlari voqealarni qiyosiy tahlil qilish va umumiy siyosiy vaziyatni baholash uchun jalb qilingan. Ushbu manbalar orqali jangning harbiy, siyosiy va iqtisodiy sabab-oqibat bog‘liqliklari tiklandi.

Muhokama va natijalar.

Dandanoq jangiga sabab bo‘lgan omillar: Turli tuman janglar Dandanaqon jangining boshlanishi uchun zamin tayyorlab berar edi. Shunday janglardan biri bu 1035-yilda Nisoda bo‘lib o‘tgan. Bu urush G‘aznaviylar qo‘shinining Saljuqiylar ustiga to‘satdan bostirib kirishi bilan boshlangan. Saljuqiylar avvaliga mag‘lub bo‘lganligi va ko‘p yo‘qotishlarga uchragani, keyinroq G‘aznaviylarning o‘lja borasida kelishmovchiliklar yuzaga keladi. O‘lja uchun bir-biri bilan jang qilgan G‘aznaviylar qo‘shinida jangovar tartib buzilib, ikkala qanot va markaziy qism bir-biriga aralashib ketishadi. Tog‘ etagida yashiringan saljuqiy qo‘shinlari G‘aznaviy qo‘shinining bu ahvolini ko‘rib, yashiringan joylaridan chiqib, hujum qilishgan va G‘aznaviylar qo‘shinini katta mag‘lubiyatga uchratdi. Saljuqiylarning G‘aznaviylar qo‘shini ustidan qozongan bu g‘alabasi ularga ham moddiy, ham ma’naviy foyda keltirdi. Katta miqdordagi o‘lja qo‘lga olinar ekan, yengilmasligi bilan mashhur bo‘lgan G‘aznaviylar qo‘shinining obro‘siga putur yetdi. Qolaversa, saljuqiylarga Xurosonda o‘z nomidan davlat barpo etilishi mumkinligiga ishonch yanada mustahkamlandi. G‘aznaviylar armiyasining bu jangda mag‘lub bo‘lishining sababini sifatida ko‘p sonli qo‘mondonlik shtabining mavjudligi, tartibsiz tuzilishi natijasida qo‘mondonlarning buyruqlariga bo‘ysunmaslik kabilarni keltirish mumkin. Bundan tashqari, bu mag‘lubiyatga ikki feodal guruhning ta’siri katta bo‘lib, Sulton Tabariston yurishida qo‘shini juda charchagan, otlari ham kuchsiz bo‘lgani, bu holatda ojiz bo‘lib, bora olmagani uchun ko‘p qo‘mondonlik tizimiga murojaat qilgan. Bu amaliyot natijasida Mahmudparast nafaqaga chiqqan askarlar bilan yangi “teshrif-i arkon” Mas’ud tarafdorlari qo‘mondonlari o‘rtasidagi ziddiyat, ayniqsa, o‘lja bo‘lishish masalasida yaqqol namoyon bo‘ldi [1]. G‘alabadan so‘ng saljuqiylar biroz ruhlanib, o‘z talablarini bildirgan holda Sulton Mas’udga maktub yo‘lladilar. Sulton Masud bu iltimosga ijobiy munosabatda bo‘ldi va turkman rahbarlarini eshitish uchun Qodi Siniyni elchi bilan birga Nishopurdan Nisoga yubordi. 1035-yilda Saljuqiy uchlik yetakchilarining elchilari bilan Siniy Nishopurga keldi va Nisoni Tug‘rulbeyga, Dehistonni Dovudga va Farovani Yabg‘uga berishga qaror qilindi va buning evaziga Saljuqiylardan quyidagi talablarni bajarish majburiy qilib qo‘yildi.

1. Saljuqiylar sultonga itoat qilishlariga qasam ichadilar.
2. Ular ushbu berilgan uch viloyatga qanoat qiladilar.
3. Dargohda uchta rahbardan biri hozir bo‘ladi [1].

Bu shartnoma tuzilgandan keyin ularga hil’at, hokimlarga beriladigan ikki shoxli qalpoqlar, kiyimlar, otlar, oltin, kumush va taqinchoqlar bilan bezatilgan egarlar, zarrin kamar va boshqa muhim sovg‘alar uch rahbarga yuborilgan.

Sultonning Hindistonga ketishi Xurosonda hokimiyatning zaiflashuvini yuzaga keltirdi va saljuqiylar bundan foydalanib, mintaqaning Marv kabi juda muhim hududlarini qo‘lga kiritdilar. Nishopur ahli 1037-1038-yillarda hech qanday qarshi hujum qilmasdan shaharni saljuqiylarga topshirgan [1]. Boshqa bir rivoyatga ko‘ra, Nishoburda Tug‘rulbey nomidan xutba o‘qilgan. Darhaqiqat, xutbada ismni aytish hukmronlik timsollaridan biri hisoblangan. Nishopurda Tug‘rulbey, Marvda Chag‘ribey nomi bilan xutba o‘qilganligi ba’zi manbalarda qayd etilgan. Shunday qilib, saljuqiylar Nishopur, Marv kabi Xurosonning eng muhim hududlarini egallab, qudratini mustahkamladilar.

Bu shaharlarni qaytarib olish uchun Sulton Ma’sud o‘zi qo‘shinga qo‘mondonlik qilib 70 ming otliq 20 ming piyoda bilan Saraxs tomon yura boshladi. Bu vaziyatda Dovud hamda Yabg‘u 20 minglik otliqlari bilan Marvdan, Tug‘rulbey esa Nishopurdan Saraxsga kelib, birlashdilar. Sulton Mas’ud 1039-yilda katta qo‘shin bilan Balxdan Ulya-Abod hududiga ko‘chib o‘tgan va u yerda bo‘lgan urushda saljuqiy qo‘shinlarini tarqatib yuborishga muvaffaq bo‘lgan. Bu urushda yigirma nafar turkman askari asirga olindi, bir qancha turkman askarlari ham halok bo‘ldi. Bu to‘qnashuvdan keyin yozning jaziramasini yengillashtirish va Ramazon oyida qon to‘kilmasligi uchun Sulton Mas’ud tinchlik shartnomasi tuzish talabi bilan chiqadi. Bayhaqiyda yozilishicha bu tinchlik shartnomasi bo‘lajak urushga tayyorgarlik hamda Sultonning obro‘-e’tiborini himoya qilish maqsadida tuzilganligini aytib o‘tadi. Bu kelishuvga ko‘ra, ularning eski yerlari saljuqiylar qo‘lida qolib, G‘azna qo‘shini Hirotga qaytadi [2].

Bu tinchlik shartnomasi ikki tomonning bir-birini chalg‘itish uchun qilgan uydirmasi edi. Aslini olganda, Sulton o‘z qo‘shinlari bilan Hirotga qaytganida saljuqiylar hujumiga uchragach, Nishopur, Saraxs, Marv kabi hududlar yana saljuqiylar qo‘liga o‘tishi bilan shartnoma buzilib qolganini ko‘ramiz.

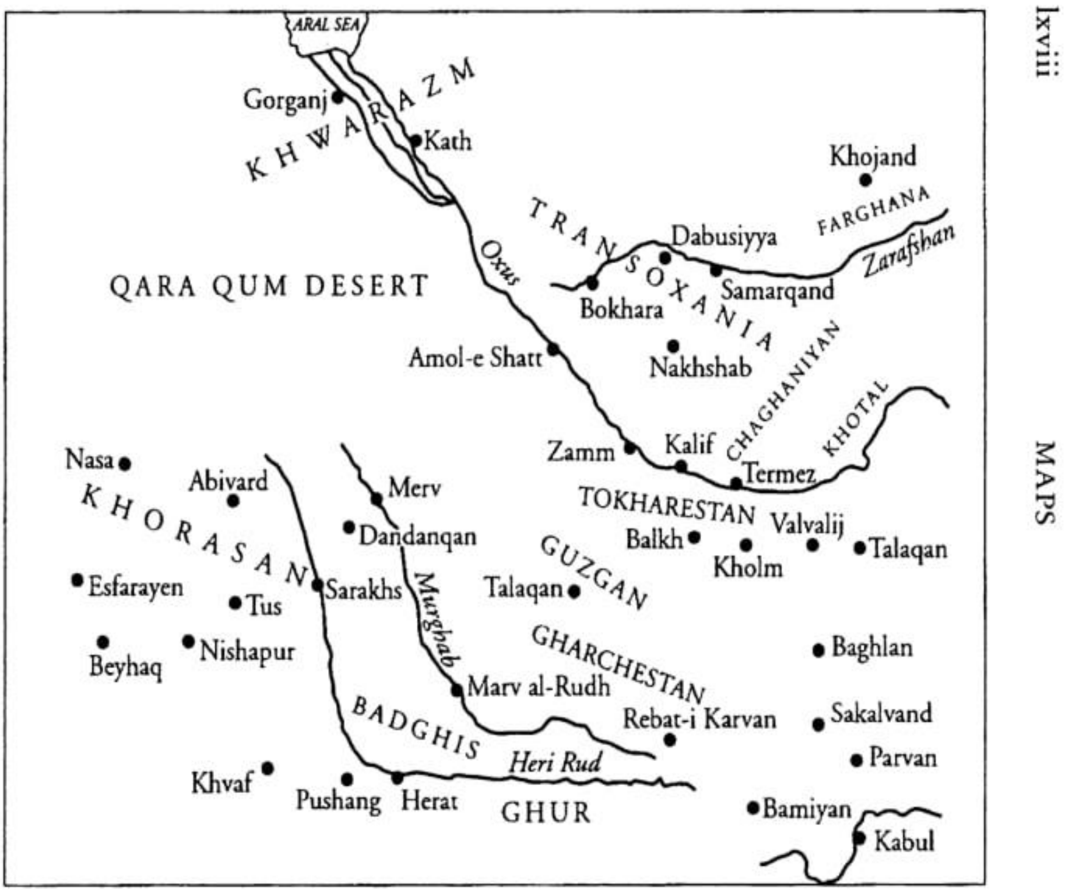

Map 2: Khorasan and the lands along the Oxus

Dandanaqon jangiga tayyorgarlik: 1039-yil 9-noyabr, chorshanba kuni Sulton Mas’ud Hirotdan Pushang tomonga ulkan lashkar bilan harakat qildi. Qoʻshin toʻliq jangga tayyor edi: fillar, koʻp sonli piyoda askarlar va yengilroq yuk karvonlari hamrohlik qilardi. Pushangga yetgach, Amir lashkarni jang tartibida joylashtirdi: sulton markazda, lashkarboshi Ali Doya oʻng qanotda, katta hojib Suboshi chap qanotda, otxonaboshi Boʻritegin va xazinachi Begtegin orqa qoʻriqchi boʻlib turdilar. Lashkarbosh Abu Bakr esa kurd va arab qoʻshinlari bilan oldingi safga joylashtirildi. Saroy hojibi Erteginga sharafli toʻn, Boʻriteginga esa ikki uchli qalpoq va kamar berildi hamda uni saroy gʻulomlari qoʻmondoni Begtugʻdining oʻrinbosari etib tayinladi. Hindistonlik chavandoz va piyodalar ham markaz, qanotlar va orqa qoʻriqchilarga taqsimlandi. Ellikka yaqin jang fillari ham safda bor edi [3].

Bu davrda Togʻrilbey Nishopurda joylashgan edi. Amir esa Senjed rabotiga yetgach, yoʻlning Nishopur va Tusga boʻlinadigan joyida Tus tomonga burildi. Uning maqsadi Togʻrilni Nishopurdan chiqmay turishga majbur qilib, uni nazorat ostida ushlash edi. Shu tariqa Amir Ostovaga yurib, Nisoga kiradigan yoʻlni toʻsib qoʻyishi mumkin edi. Bu rejaga koʻra, Togʻrilbey Hirot–Saraxs yoʻliga burilsa, uni qoʻlga olish imkoniyati paydo boʻlardi. Amir dastlab Tusning Tabaron qishlogʻida ikki kun turdi, soʻngra Shirxon bulogʻiga yoʻl oldi. Bu yerda u dori ichib uyquga ketdi. Asr paytida filga minib, vazirga kechqurun qoʻshin yurishga tayyorlansin deb buyruq berdi. Oʻzi esa ming nafar saroy gʻulomi, ikki ming chavandoz va tez yuruvchi tuyalarga mindirilgan ikki ming piyoda bilan yurishga otlandi. Bu yurish haqida Togʻrilbey xabarchilaridan eshitib, zudlik bilan Ostova tomon yoʻl oldi. Shu paytda Amir dorining ta’siri bilan fil ustida uxlab qoldi. Filbonlar uni uygʻotishga jur’at qilmaganlari bois, qoʻshin sekin yurdi

va dushmanga kutilmagan zarba berish imkoniyati boy berildi. Agar Amir oʻsha kecha uxlamaganida, tong saharda Togʻrilbeyni qoʻlga olish imkoni boʻlar edi.

Amir tongda Nowqqa yetib, namoz ado qildi va qoʻshin tez yurishga otlandi. Kurd va arab lashkarlariga Badr lashkarboshi, gʻulomlar guruhiga esa Ertegin boshchilik qildi. Ammo Togʻril allaqachon Ostovadan oʻtib ketgan, turkmanlar esa shoshilishdan yuklarini tashlab qochishga majbur boʻlishgan edi. 1039-yil 25-noyabr kuni Amir ularga yetib bordi, biroq Togʻrilni qoʻlga olishning iloji boʻlmadi. Bundan qattiq ranjigan Amir oʻz noroziligini yashirmadi. U dushmanni quvish uchun Tegin Jalmiyni yuzlab gʻulom va besh yuz chavandoz bilan yubordi. Ammo ular qaytib kelganda Togʻrilbey qoʻlga olinmaganini, faqat yuk va kiyim-kechakni qoʻlga kiritganliklarini aytishdi. Togʻril yangi otlarni tayyorlab qoʻygani uchun tezda qochib qutulishga muvaffaq boʻlgan edi. Shundan soʻng Amir ikki kun lashkarini dam oldirdi. Bu vaqtda Abu Sahl Hamdaviy va boshqa lashkarboshilar 500 chavandoz bilan yetib kelishdi. Amir ularni Nishopurga yuborib, shaharni tinchlantirish, oziq-ovqat va yem-xashak toʻplashni topshirdi, chunki qish shu yerda oʻtkazilishi rejalashtirilgan edi. Keyin Amir Bovard tomon tezkor yurish boshladi. Togʻrilbey esa bu vaqtda turkman lashkari bilan birlashib, yuklarni sahroga yubordi va jang orqali dushman kuchini sinab koʻrishni maqsad qildi. Chunki u sulton lashkarining qudrati endi avvalgidan mutlaqo boshqa darajada ekanini anglab yetgan edi.

Sulton Masʼud lashkari Bavardga yaqinlashganida, tepaliklardagi qoʻriqchilar dushmanning harakati haqida xabar berdilar. Togʻrilbey, Dovud va turkman lashkari sardorlari yuklarini shoshilinch joʻnatib, sahro sari chekindilar, ammo Sultonning ishonchsizlik bilan qabul qilgan qarori turkman lashkarboshchilarini qoʻlga olishga imkon bermadi. Shu vaziyatda davlat arboblari maslahatga chaqirildi. Vazirning taklifi bilan qoʻshin Nisoga yoʻl oldi. Bu qaror strategik jihatdan dushmanga bosim oʻtkazish va Gʻaznaviylarning jiddiy safarbarlikda ekanini namoyish qilishga qaratilgan edi. Saljuqiylar Balxan togʻlari tomon chekinishga majbur boʻldilar. Hatto manbalarda Togʻrilning bir necha kun zirh va etiklarini yecholmay yurgani, uyquga qalqonini yostiq qilgani haqida qayd etiladi.

Ammo Nisoda ham muammolar davom etdi. Oziq-ovqat tanqisligi sabab askarlar norozilik bildirdi. Shundan soʻng Amir qaytib, Bavard va Ostova orqali Nishopurga yoʻl oldi. 1040-yil 4-yanvar kuni Nishopurga yetib bordi. 16-yanvar kuni Shodiyox bogʻida qoʻnildi. Bu yerda Suri tomonidan Togʻrilbey egallagan Masʼud taxti va minbari qayta tiklangan edi. Amir bundan mamnun boʻlib, qoʻshin uchun yigirma kunlik oziq-ovqat va yem-xashak zaxirasini tayyorlattirdi [3].

Saljuqiylar bilan kurashlar chogʻida Nishopur jiddiy vayronaga aylandi. Shahar hayoti izdan chiqdi, ocharchilik va qashshoqlik avj oldi. Non narxi uch dirhamga yetdi, uy egalari tomlarini buzib sotishga majbur boʻldilar, koʻplab oilalar ochlikdan halok boʻldi. Yer bahosi keskin tushib, pulning qiymati tushib ketdi. Muhaddis Imom Muvaffaq ham shahardan qochib ketdi. Amir ishonchli lashkarlarini turli tumanlarga joylashtirdi: Badr – Bostga, Altuntosh – Bayhaqqa, bosh qoʻmondon esa Tusga yuborildi. Atrof hududlar qoʻshin bilan toʻldirilgan boʻlsa-da, Amirning oʻzi aysh-ishratga berildi. Qahraton sovuq va ocharchilik xalq hamda qoʻshinga katta talafot yetkazdi.

Jangning boshlanishi: Navroʻzdan keyin Sulton Masʼud yurishga tayyorgarlik boshladi. U Xuroson tozalanmaguncha Suriy ham xavf ostida qolishini aytib, uni ham safarga qoʻshdi. Shu davrda bir qancha amaldorlarga unvon va liboslar berildi. 16-martda Amir Nishopurni tark etib Tus tomon yoʻl oldi. Harbiylar razvedkaga yuborildi. Biroq oziq-ovqat tanqisligi keskinlashib,

non narxi 13 dirhamgacha koʻtarildi, arpa butunlay yoʻqoldi. Ochlik odamlar va chorvalar orasida katta talafot keltirdi, isyon xavfi yuzaga keldi. 5-may kuni qoʻshin Saraxsga yoʻl oldi. Yoʻlda minglab otlar nobud boʻldi, askarlar tushkunlikka tushdi. 14-mayda Saraxsga yetib kelishganda shahar xarobaga aylangani, aholi koʻchib ketgani va oziq-ovqat qolmagani maʼlum boʻldi [3]. Askarlar chorva uchun chirigan oʻt yigʻishga majbur boʻlishdi, ammo hayvonlar yemay qirilib ketdi. Sulton Masʼud harbiy kengash chaqirdi. Lashkarboshilar uni Hirot tomon burilishga chaqirishdi, chunki u yerdan taʼminot topish mumkin edi. Ammo Amir qatʼiyan rad etdi: "Men faqat Marvga boraman, dushman ham oʻsha yerda", dedi. Harbiylarning noroziligiga javoban u "Agar bu mavzuni yana koʻtarsangiz, boshlaringizni kesaman," deya tahdid qildi. Sultonning Marvga yurish qarori ichki nizolarga sabab boʻldi. Bu qarorga qarshi chiqqanlar jazolandi, hatto unga yuborilgan elchilar ham haqorat eshitib qaytdi. Bosh qoʻmondon Ali Doya amirga nisbatan ishonchsizlik bildirib, oʻz bayrogʻi va nogʻoralarini yoʻq qilib tashladi. Vazir va bosh qoʻmondonlar chetga qolib, Sulton Masʼud oʻz qarorlarni shaxsiy xizmatchilari bilan muhokama qila boshladi. Bundan norozi boʻlgan vazir, qoʻshinning ahvoli ogʻirlashgani, askarlar ochlikdan qiynalgani va bu holat isyonga olib kelishi mumkinligini aytib, Altuntoshdan maslahat soʻradi. Altuntosh, oddiy lashkarboshi ekanligini aytib, qoʻrqmasdan vazirga qoʻshinning ahvoli yomonligini, jang qila olmasligini va hatto dushmanga taslim boʻlishi mumkinligini ochiq aytdi. U dushman hujum qilsa, halokat muqarrar boʻlishidan xavotirda ekanligini bildirdi. Vazirning "bu gaplarni amirga toʻgʻridan-toʻgʻri ayta olasizmi?" degan savoliga Altuntosh, oʻzining amir xizmatidagi oʻrnini eslatib, albatta aytishini maʼlum qildi. Vazir unga namozdan soʻng amir bilan shaxsiy uchrashuv oʻtkazib, bu maslahatni berishni taklif qildi. Agar amir quloq solsa, bu davlat uchun foyda boʻlishini, quloq solmasa ham, Altuntosh oʻz burchini ado etgan boʻlishini tushuntirdi. Amir huzuriga kirgan Altuntosh muammoni tushuntirdi. Ammo sulton uning gaplarini rad etib, bu maslahatga kimdir undaganini aytib, Altuntoshni "soddalik"da aybladi va endi bunday xato qilmaslikni buyurdi.

Sulton Masʼud esa hamon oʻz qaroridan qaytmagan edi. Ramazon oyining 17-may juma kuni Marvga yoʻlga chiqishga buyruq berdi. Qoʻshinning ahvoli juda ogʻir edi: askarlar och, hayvonlar ozgʻin, yoʻllarda suv va oziq-ovqat yoʻq edi. Sulton qoʻshinning ahvolini koʻrib, ularga pul tarqatishni buyurdi [3]. 22-may kuni 1500 nafar turkman otliqlari qoʻshinga hujum qilib, koʻplab tuyalarni haydab ketdi. Qoʻshin ularga qarshilik koʻrsata olmadi. Bu voqeadan soʻng amir vaziyatning ogʻirligini tushunib, bosh qoʻmondonlar bilan uchrashdi, ammo faqatgina vazir va Abu Sahl Zavzani bilan maxfiy kengash oʻtkazdi. Peshindan keyingi yigʻinda amirzodalar va lashkarboshilar qoʻshinning ahvoli yomonligini, askarlarning jasorat koʻrsata olmasligini bildirdilar. Ular amirga qoʻshin isyon qilishidan xavotirda ekanliklarini ham maʼlum qilishdi, chunki ayrim askarlar tuyada jang qila olmasliklarini aytib, ertaga jang boʻlsa, boshqa askarlardan otlarni tortib olishga tayyorligini bildirishgan.

Bu vaziyatda vazir hal qiluvchi taklif kiritdi: endi ortga qaytish magʻlubiyatni tan olish boʻlgani uchun, bir muddat jangni toʻxtatib, Marvga yetib borish va shahardagi oziq-ovqat zaxiralarini egallash kerak. Bu reja barchaga maʼqul boʻldi.

Ayni paytda, dushman tomon, yaʼni Togʻrilbey boshchiligidagi saljuqiylar orasida ham kelishmovchiliklar mavjud edi. Togʻrilbey boshqa hududlarni, masalan, Jurjon va Rayni egallashni taklif qildi, chunki amir Masʼud kabi qudratli hukmdorga qarshi kurashishni xavfli deb hisobladi. Ammo Dovudbey, bu fikrga qatʼiyan qarshi chiqdi. Dovud endi ortga qaytish ojizlik belgisi ekanligini, Masʼudga qarshi jangni boshlagach, uni oxirigacha olib borish

lozimligini aytdi. Uning aytishicha, gʻalaba qozonilsa, butun dunyo ularniki boʻladi, magʻlub boʻlsa ham qochish imkoni bor. Dovud Mas’ud qoʻshinining ham ogʻir ahvolda ekanligini ta’kidladi. Yabgʻu, Togʻril va boshqa qoʻmondonlar Dovudning jasoratli fikriga qoʻshildilar. Ular asosiy karvonni oldinga yuborib, 16 ming kishilik asosiy kuch bilan jang uchun tayyorgarlik koʻrishga qaror qildilar.

Bu paytda sulton Mas’udning aygʻoqchilari sultonga tinimsiz dushmanning harakatlari haqida ma’lumot yuborib turishyotgan edi. Amir yashirin maktublarni vazir va boshqa nufuzli amaldorlarga oʻqib berdi. Maktublarda dushman qoʻrquvda ekanligi yozilgandi. Shunga qaramay, amirning boshqa bir notoʻgʻri qarori vaziyatni yanada murakkablashtirdi: u bosh qoʻmondon Begtugʻdini chetlab oʻtib, Ertegin va boshqa kichik amaldorlarga koʻrsatmalar berdi. Koʻzi ojiz, qoʻl-oyoqlari zaiflashgan Begtugʻdi esa noroziligini ochiqchasiga bildirdi, “Endi men hech narsani koʻra olmayman, Ertegin va amir biladi”, deb javob berdi. Uning gʻulomlari faqat Begtugʻdiga quloq solganligi uchun qoʻshin orasida tarqoqlik va sustkashlik yuzaga keldi.

23-may kuni, payshanba kuni, amir qoʻshinni toʻliq jangovar holatda yoʻlga boshladi. Bir farsax yoʻl yurilganida, 16 ming kishilik dushman qoʻshini ikki qanotdan hujum qildi. Qoʻshinning mudofaasi sustligi sezilarli boʻldi. Ba’zi askarlar jang qilish oʻrniga tuyada yurgan gʻulomlar shunchaki jangni kuzatishar edi. Dushman kuchayib borar, gʻaznaviylar qoʻshini esa jangga bardosh bera olishmas edi. Dushman bilan boʻlgan jangda amir va uning yaqin amaldorlari mardona kurashishdi. Jang peshingacha davom etdi va natijada qoʻshin ogʻir ahvolda, ruhi tushkun holda daryo boʻyiga chekinishga majbur boʻldi. Askar va gʻulomlar orasida vahima hukm surar, ular hatto qochishga tayyorgarlik koʻrib, mol-mulklarini yigʻishtirmoqda edi.

Amir bu ogʻir vaziyatda oʻzini qat’iyatli tutishga harakat qildi. Asr namozi vaqtida oʻtkazilgan maxfiy kengashda qoʻshinning jangovarlik darajasi pastligi muhokama qilindi. Ayniqsa, hind va saroy gʻulomlarining sustkashligi tanqid qilindi. Amir bosh qoʻmondon Begtugʻdidan gʻulomlarning nega toʻliq jang qilmayotganini soʻradi. Begtugʻdi otlar yoʻqligi va yem-xashak yetishmasligini roʻkach qilib, ertasi kuni ularni tanbeh berib, jang qilishga undashini aytdi.

Amir vazir va Bu Sahl Zavzani bilan alohida uchrashuvda vaziyat nazoratdan chiqib ketayotganini tan oldi. Vazir bu vaziyatga bir necha sabablarni koʻrsatdi: Begtugʻdi bilan bogʻliq eski kelishmovchiliklar, ayniqsa Hirotdagi otlar janjali va Erteginning lavozimga tayinlanishi. Vazirning fikricha, Begtugʻdining koʻnglini olish zarur edi, chunki u saroy gʻulomlar orasida katta obroʻga ega boʻlib, uning soʻziga quloq solishar edi. Vazir hind lashkarlariga ham tanbeh berishni maslahat berdi [3].

Amir bu maslahatlarni qabul qilib, Begtugʻdini chaqirtirdi. Unga nisbatan samimiy boʻlib, eski muammolarni hal qilishga va’da berdi. Begtugʻdi amirning lutfidan mamnun boʻlib, gʻulomlarning jang qilmasligiga otlar yetishmasligini asosiy sabab qilib koʻrsatdi va ularga ikki yuzta puxta tanlangan arab oti berilishini soʻradi. Amir bunga rozi boʻldi va otlarni oʻsha kechadayoq tarqatishga buyruq berdi. Hind lashkarining boshligʻi ham chaqirilib, tanbeh berildi. U ham qoʻshinning och ekanligini va otlarining holdan toyganini aytdi, ammo burchlarini bajarishga va ertasi kuni jang qilishga va’da berib, vaziyatni yumshatishga harakat qildi.

Abu Sahl Zavzani lashkar ichida vahima tarqalishidan xavotirga tushib, barcha gʻulomlarga shaxsiy buyumlarini tuyalarga ortishni buyurdi. Oʻzi ham shunday qildi. Sulton

Mas'ud ham vaziyatning og'irligini tushunib, tungi soatlarni qo'shinni shay qilish, g'ulomlarga otlar tarqatish va ehtiyot choralarini ko'rish bilan o'tkazdi. Ertasi kuni, juma tongida qo'shin yo'lga chiqdi. Amirning atrofida ellik-oltmish tuya, uch yuz g'ulom va o'n ikki fil bor edi. Biroq, ular yarim farsang ham yurmasdan dushman to'rt tomondan shiddatli hujum boshladi. Jang o'ta shiddatli kechdi, lekin lashkar uzoq yo'l bosib o'ta olmadi. Tush paytida qo'shin Dandanoq qal'asiga yetib keldi. Sulton qo'shinni to'xtatib, suv so'radi. Qal'a aholisi suv tushirgan bo'lsa-da, atrofda suv manbalari qurib qolgan edi. Qal'a ichidagi beshta quduq butun qo'shin uchun yetmasdi. Amir maslahatchilarining "shu yerda to'xtash kerak" degan taklifini rad etdi va g'azab bilan "bunday kam suv bilan yigirma ming kishilik lashkar qanday yashaydi?" deb e'tiroz bildirdi. Bu halokatli qaror qo'shin ichidagi intizomni butunlay buzdi. Ko'lga qarab yo'lga chiqqan qo'shin ichida saroy g'ulomlari o'z askarlarining otlarini tortib ola boshladilar. Shundan so'ng 370 nafar g'ulom bayroqlarini ko'tarib, turkmanlarga qo'shilib ketdi. Ular bilan avvalroq qochib ketgan g'ulomlar ham birlashdi. Bu xiyonatkor harakatdan so'ng g'aznaviy qo'shini butunlay tartibsiz holatga tushdi va to'rt tomonga qochib ketdi. Dandanoq jangida qo'shin butunlay tarqalib ketgach, amir faqatgina bir necha ishonchli shaxsiy g'ulomlari va amaldorlari bilan yolg'iz qoldi. Abu Sahl va Abulhasan ibn Dilshod kabi mansabdorlar ham tasodifan u bilan birga qolishgan edi. Bosh qo'mondon Begtug'di va g'ulomlar, hind, kurd va arab askarlari hech qanday tartibsiz, o'z holicha sahroning turli tomonlariga qochib ketishdi.

Dushman qo'shinning yuklari va qurollariga tashlanib, ularni talon-taroj qila boshladi. Lekin amirning yoniga yaqinlashganlarida, u ularga qarshi mardona jang qildi. Amir o'zining zaharlangan nayzasi bilan dushman otliqlari va bahodirlarini mag'lub etdi. Uning shiddatli himoyasi tufayli dushman bir necha bor chekinishga majbur bo'ldi. Amir Mavdud qilichini yalong'och holda ushlab, qo'rqoq askarlariga: "Bir necha chavandoz bo'lsa ham menga qo'shilinglar!" deb qichqirdi. Lekin hech kim javob bermadi. Iztirob va umidsizlikka tushgan amir yolg'iz o'zi ortga, otasining yoniga qaytishga majbur bo'ldi. Qo'shinning o'ng va chap qanotlari parokanda bo'lib ketdi, har kim o'z hayoti har tarafga tarqalib ketdi [2]. Amir va uning lashkari havz bo'yida to'xtaganida, u yerda qaror topib, qayta safarbar bo'linadi, degan taxmin bo'lgan edi. Aslida esa ular bayroq va ramzlarni yig'ishtirib, ketishga tayyorlanayotgan edilar. Peshin chog'ida turkman askarlari ko'rinib, vaziyat yanada og'irlashdi. Shunda Amir ukasi Abdurashid, o'g'li Mavdud hamda nufuzli lashkarboshilar bilan birga tezlikda chekinib, G'arjiston tomon yo'l oldi. Yo'l davomida turkmanlar ularni ta'qib etib, yuk va jihozlarni talon-toroj qildilar.

Sulton Mas'ud Marv ar-rudga yetib borib, ikki kun to'xtadi va orqada qolgan kuchlar ham unga qo'shildi. Amir shoshilinch safar davomida josuslar orqali dushman harakatlaridan xabardor bo'lib turdi. Xatlarda turkman lashkarlari qo'rquvga tushib, qarorgohlarini orqaga ko'chirayotgani, kichik guruhlarda hujum qilib, g'aznaviylar ustun kelishga urinayotgani bildirilgan edi. Biroq g'aznaviy qo'shinining zaiflashuvi saroy g'ulomlarining xiyonati bilan bog'liq edi. Shu g'alabadan so'ng To'g'rulbey taxt o'rnatib, o'zini Xuroson amiri deb e'lon qildi. O'sha kuni turkmanlarga katta miqdorda oltin-kumush, mol-mulklar tarqatildi, hamda xiyonat qilgan g'ulomlar mansab va boylik bilan mukofotlandilar. Keyin To'g'rulbey Nishopurga, Yabg'u Marvga, Dovud esa Balx va Toxariston tomon yurishni rejalashtirdi. G'aznaviy piyoda qo'shinlari esa Amudaryo tomon quvib borildi. Amir esa G'urdagi bir qishloqda mahalliy zodagonlar tomonidan kutib olindi va ikki kun lashkarni dam oldirdi. G'urliklarning mehmondo'stligiga qaramay, Sulton Ramazon hayitini nihoyatda sokin va iztirobli ruhda qarshi

oldi. Sulton ikki kundan soʻng Gʻur yoʻli orqali Gʻaznaga katta sharmandalik bilan kirib kelgan. Chunki Gʻaznaviy sultonlari tarixda birinchi marta bunday ogʻir magʻlubiyatni boshdan kechirayotgan edilar. Sulton Gʻaznaga qaytib kelgach, birinchi qiladigan ishi Dandanaqon jangida amrga boʻysunmagan va sustkashlik koʻrsatgan uch qoʻmondonga qarshi qatʼiy choralar koʻrish boʻldi. Bular Ali Doya – bosh qoʻmondon, katta Hojib Suboshi va Hojib Bektugʻdi edi. Ular hibsga olinib, boylik va mulklari musodara qilindi. Oʻsha kunning oʻzidayoq ularning barchasi qatl etildi [4]. Ushbu magʻlubiyat Gʻaznaviy sulolasi uchun faqat Marv viloyatini yoʻqotish emas, balki ayni paytda butun Xuroson ustidan ham hukmronlikni boy berish deganidir. Sulton Masʼud shunday degan: "Otam Mahmud Marvni egallash orqali Somoniylar davlatiga soʻnggi zarbani bergan edi. Shuningdek, Marv ustidan hukmronlik qilish orqali butun Xurosonni oʻz qoʻliga olgan edi" [2].

Sulton Masudning Dandanaqon devorlari ostidagi magʻlubiyati yangi davlatning tugʻilishidan xabar berdi. Sulton taxti oʻrnatilib, jang boʻlgan joyda chodir oʻrnatilib, Tugʻrulbeyga Sulton sifatida salom berildi, Bu gʻalabalardan soʻng darhol Saljuqiy beklari, Turkiston qoraxoniy xonlari va xalifa Qoimga gʻalaba yorliqlari yuboradilar.

Gʻaznaviylar magʻlubiyatining sabablari: Magʻlubiyatning eng katta sabablaridan biri, hatto eng muhimi ham Sultonning oʻz xatosi edi. Biroq davlatning asosiy muammolarini tashkil etgan va Sulton Mahmud Gʻaznaviy hukmronligi davridan kelib chiqqan ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy amaliyotlar har bir masalada boʻlgani kabi bu urushda ham Gʻaznaviylar sulolasiga salbiy taʼsir koʻrsatdi. Davr manbalari va oʻsha davrga oid tadqiqot manbalariga nazar tashlasak, Sulton Masʼudning xatosini koʻrish mumkin. Bular:

1. Gʻaznaviy sultonining qoʻshinni Marvga olib borishni talab qilishi: Bu ham davlat amaldorlariga ishonchsizlikni keltirib chiqardi.
2. Qoʻshin boshliqlarining gapiga quloq solmaslik: Sultonning davlat amaldorlariga nisbatan ishonchsizligi qoʻshin ichidagi xushomadgoʻylarga ham imkoniyat yaratdi.
3. Dandanaqon qalʼasidan besh farsang uzoqlikdagi havza tomon oldinga siljish qarori: Ham xalqning, ham ulugʻlarning besh qudugʻi boʻlgan Dandanaqon qalʼasi yonida turish maqsadga muvofiq, degan fikrga qarshi chiqqan oʻjar amir bu qarori bilan qoʻshinning gʻalaba umidini puchga chiqardi.
4. Saroy gʻulomlari boshligʻi Begtugʻdini maxfiy kengashga chaqirmaslik, natijada gʻulomlarda sultonga nisbatan adovatni yuzaga kelishiga sabab boʻldi

Magʻlubiyatning yana bir sabablaridan biri suv tanqisligi. Saljuqiylar tomonidan mintaqa quduqlarining qurgʻoqchilik tufayli vayron boʻlishi, bir tomondan; Bu Gʻaznaviylar qoʻshinini ogʻir ahvolga solib qoʻydi. Hattoki, askarlar bir-biri bilan urishib, ichki tartibsizliklarni keltirib chiqardi.

Dandanaqon urushining mintaqaga taʼsiri: Urushning mintaqaga taʼsiri urush tugaganidan soʻng darhol koʻrina boshladi. Xurosondagi yerlaridan qattiq magʻlubiyatga uchragan Gʻaznaviylar sulolasi obroʻ-eʼtiborini yoʻqotgan boʻlsa; Boshqa tomondan, Buyuk Saljuqiylar davlati rasman tashkil topdi.

Dandanaqon jangidan keyingi Gʻaznaviylar davlatining ahvoli: Dandanaqon magʻlubiyatining Gʻaznaviylarga salbiy taʼsiri va davlatning tanazzuliga yoʻl ochganligini ifodalashimiz va ularni quyidagicha sanab oʻtishimiz mumkin.

1. Xuroson yerlari Gʻaznaviylar qoʻlidan chiqdi.

2. Gʻaznaviylar davlatining ichki va tashqi nufuzi pasaydi.

3. Sulola vakillari oʻrtasidagi raqobat va nizolarni kuchaytirib yubordi.

4. Davlat hududining qisqarishiga olib keldi.

5. U Dandanaqon maydonida barcha mol-mulkini qoldirib, qochishga majbur boʻlganligi sababli juda koʻp mol-mulklar qoʻldan boy berildi.

6. Bu magʻlubiyat poytaxt Gʻaznani ham xavf ostiga qoʻydi va Masʼudni Hindiston hududiga chekinishga majbur qildi.

Dandanaqon jangida saljuqiylar erishgan ustunliklar: Bu gʻalaba; Avvalgi gʻalabalardan juda farq qilib, saljuqiylarga yangi davlat barpo etish kafolatini berdi. Shuningdek, bu gʻalaba; Bu, bir tomondan, gʻaznaviylarning achchiq magʻlubiyatdan soʻng Xuroson hududini boy berganini bildiradi; Boshqa tomondan, Abbosiylar davrida Xuroson hududida tashkil etilgan Tohiriylar, Safforiylar, Somoniylar va Gʻaznaviylar keyin beshinchi davlat sifatida tashkil etilgan Saljuqiylar qoʻliga tushishiga sabab boʻldi. U saljuqiylarga ham moddiy, ham maʼnaviy jihatdan koʻp narsalarni olib keldi. Sulton Masʼud jang maydonini tark etgandan soʻng darhol davlat poydevori qoʻyildi.

1040-yil 23-may, juma kuni bu gʻalabadan soʻng saljuqiylar uchligi boshliqlari otlaridan tushib, sajda qilib, Xudoga shukronalar aytishdi. Urushdan soʻng darhol dalaga chodirlar qurildi va qurultoydan soʻng Tugʻrulbey Xuroson sultoni sifatida olqishlandi. Qolaversa, oʻljalarning koʻp qismi askarlarga taqsimlanib, ularga qoʻshilgan Gʻazna saroyi gʻulomlariga va doimiy gʻalabadan darak beruvchi munajjimga koʻplab sovgʻalar berildi. Gʻalabadan xabar berish maqsadida Qoraxoniylar xonlariga, boshqa Turkiston oqsoqollariga, Eron sultonlariga, shuningdek, xalifaga gʻalaba toʻgʻrisida xabar beruvchi maktublar yuborildi [1]. Qonuniy ravishda davlat yerlari; Eski turk maʼmuriy tuzumiga koʻra sulola aʼzolarining umumiy mulki hisoblanganligi sababli qurultoydan keyin rahbarlar oʻrtasida taqsimlandi.

Sulton sifatida Tugʻrulbey Nishopurni va gʻarbdagi bosib olinadigan hududlarga egalik qiladigan boʻldi.

Dovudbek esa Malik unvoni bilan dastlab Marvni, keyinchalik esa Gʻaznaga qadar boʻlgan barcha Xuroson, Xorazm va Jayxun atroflarini qoʻlga kiritgan.

Yabgʻubey Hirot, Isfaroz va Seiston hududlarini oʻz qoʻl ostiga olgan. Bu uchlik endilikda oʻz hududlariga pul zarb ettirish, oʻz nomlariga xutba oʻqitishlari mumkin edi. Ammo ular hamisha markaz bilan aloqa boʻlishlari, shuningdek xutbada dastlab Toʻgʻrulbeyning nomini aytishi, Sultonga yordam kerak boʻlgan vaqtda esa hamisha qoʻshini bilan tayyor turish sharti qoʻyildi.

Shunday qilib, Saljuq bilan boshlanib, oʻgʻli Arslon Yabgʻu va ayniqsa nabiralari Tugʻrul va Dovud bey bilan davom etgan asrlik kurash gʻalaba bilan yakunlandi; Manbalarda “Saljuqiylar” deb atalgan va zamonaviy tarixchilar tomonidan “Buyuk Saljuqiylar davlati” deb atalgan Turk davlatining barpo etilishi yakunlandi. Tugʻrul va Chagʻribeylarning bobosi Saljuq nomi bilan atalgan turk sulolasi shakllana boshladi. Turli manbalardan maʼlum boʻlishicha, gʻalaba saljuqiylarga ham moddiy, ham maʼnaviy kuch bagʻishlabgina qolmay, balki Gʻaznaviylar qoʻshini kabi oʻsha davrning eng qudratli va yaxshi qurollangan qoʻshinini magʻlub etishga ishonch hosil qildi. Oʻzining eng katta dushmani boʻlgan Gʻaznaviylarni yoʻq qilgandan keyin Tugʻrulbey oʻz davlatini kengaytirib, umumiy avf eʼlon qildi va xalqdan soliq undirmadi. Bundan tashqari u davlat tarkibidagi mayda xalqlarni oʻz hukmronligiga boʻysundirib, ularni dinida va tilida erkin qoldirdi.

Gʻalabadan keyin armiya tashkilotida muhim oʻzgarishlar amalga oshirildi. Saljuqiylar qoʻshini Dandanaqon gʻalabasiga qadar oʻgʻuz (turkman) otliqlaridan iborat edi. Dandanaqon gʻalabasidan soʻng Gʻaznaviylardan oʻrnak olgan saljuqiy beylar ham xuddi oʻzlari kabi "gʻulom tizimi" boʻyicha tayyorlangan turklardan qoʻshin tuza boshlaydilar. Shu sababli ular Dandanaqon urushi oldidan ham, urush paytida ham oʻzlariga panoh topgan Gʻaznaviy gʻulomlarini xizmatga oldilar. Shu tariqa yangi saljuqiylar qoʻshinining poydevori qoʻyildi. Boshqa tomondan, Tugʻrulbey gʻalabadan soʻng darhol Nishopurda suverenitet ramzi sifatida birinchi tangani zarb qildi. Ushbu tangada Tugʻrulbeyning rasmiy unvoni sifatida "oliy amir" iborasi bor edi.

Dandanaqon gʻalabasidan soʻng saljuqiylar uzoq muddatli harbiy yurishlar va atrofdagi mamlakatlarni zabt etishga kirishdilar. Oʻgʻuz-turkman urugʻ beklari Saljuqiylar sulolasi boshchiligida keng koʻlamli istilolarga kirishdilar. Bu gʻalaba saljuqiylarga, ayniqsa Gʻarbga yoʻl ochish nuqtai nazaridan katta ahamiyatga ega. Gʻalabadan soʻng kuch uchburchagi sifatida avval Xurosonni, keyin esa Eronni qoʻlga kiritgan saljuqiylar Ganja yaqinida Vizantiya qoʻshinini magʻlub etib, Anadoluga bostirib kirishadi.

Xulosa. Dandanaqon jangı Gʻaznaviy sulolasi uchun faqat hududiy magʻlubiyat emas, balki ularning mintaqaviy hokimiyatining yemirilishi nuqtasi boʻldi. Jangga olib kelgan omillar orasida markaziy hokimiyatning zaifligi, logistika va taʼminot muammolari, ichki fraksiyalar va sultonning nooqilona qarorlari alohida rol oʻynadi. Natijada Saljuqiylar Xurosonni egallab, yangi siyosiy tuzilma Buyuk Saljuqiylar davlati barpo etilishiga zamin yaratdilar. Ushbu voqea XI asr Markaziy Osiyo geosiyosatiga sezilarli taʼsir koʻrsatdi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mohammad Qosım Íbadi. Dandanakan savaşi ve taríhteki önemi. Konya.2011. – S. 156.
2. بیهقی محمد بن حسین. تاریخ بیهقی.مشهد.۱۳۸۳.ص. ۵۳۵
3. Abu'l-Fazl Beyhaqi. Translated by Bosworth. The History of Beyhaqi.Volume II. Massachusetts. Harvard University Press. 2011. – P.578.
4. Abu Sa'id Abdulhay Gardiziy. The ornament of histories a history of the eastern islamic lands. London. 2018. – P.144.
5. Bosworth, C.E.The Ghaznavids: Their Empire in Afghanistan and Eastern Iran, 994-1040.1963. – P.331
6. Peacock, A. The Great Seljuk Empire. 2015. – P.392.
7. Boyle, J.A. The Cambridge History of Iran, Volume 5: The Saljuq and Mongol Periods .1968 . – P.778.
8. Paul, Jürgen The State and the Military in Iran: The Transition from the Ghaznavids to the Saljūqs.2012. – P.250.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyogʻoch koʻchasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bogʻlanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).